

Jót tesz a parkolópálya

Közéleti szalon az Óbudai Társaskörben – A liberális hagyomány lényege: az ember szabad lény

Zene, felolvasás, beszélgetés – ezek azok a műfajok, amelyek a nemrégiben alakult Magyar Szabadelvű Társaság összejöveteleinek a gerincét adják, s egyben elmélyedésre alkalmas közéleti szalon jelleget is kölcsönöznek a havi rendszerességgel találkozóknak az Óbudai Társaskörben. Az alapítók – Mihancsik Zsófia újságíró, Gerő András történész, Halmi Péter alkotmányjogász és Balassa Péter esztéta – meggyőződése, hogy nagy igény van a magát liberális gondolkodónak tartó, de a politikától távol sodródott buda-

pesti értelmiségiek között egy olyan kulturális fórumra, ahol kortárs művészek, például a Csengery Adrien, Csalog Gábor, Parti-Nagy Lajos, **Eörsi István** szolgáltatta programok mellett, alkalom nyílik a kötetlen beszélgetésre is. Valamint arra, hogy a jelenlevők megismerjék: a jelen társadalmi-, gazdasági problémáit miként látják a különböző tudományágak képviselői. Balassa Péter szerint a válsággal küzdő magyar szabadelvűség újragondolását is segítheti a közélet történései iránt érdeklődők találkozása.

– Fedi-e egymást ma Magyarországon a liberális szavazók és a liberális szellemiségben gondolkodók tábora?

– Azt gondolom, hogy van különbség a kettő között. A liberális irányba szavazók jelentékeny része nem feltétlenül tudatosan gondolkodik a szabadelvűségről. De ez nem baj, mindenütt így van. Számunkra, a társaság tagjai számára az a fontos, hogy újra gondoljuk a szabadelvűség mai helyzetét, újraértelmezzük a magyar hagyományokat. Hangsúlyozni kell azonban, hogy a szabadelvűség nem kizárólag politikai gondolkodásmód, hanem egy kultúrateremtő szellemi irányzat, amely a XVIII. században alakult ki Nyugat-Európában. A társaság megalakítását azért tartottam többekkel együtt fontosnak, mert úgy látjuk, hogy a magyar szabadelvűség, akárcsak a nemzetközi liberalizmus, válságban van.

– Milyen bajok gyötrik a magyar szabadelvűséget?

– Saját véleményem szerint, a neoliberáliszmus nagyon veszélyes módon lemondott a társadalmi igazságosság és a szociális koncepció szempontjairól. Emiatt a szellemi emberek és a szavazók tömegei távolodtak el a liberalizmustól. A következmény azonban nemcsak az, hogy a liberális pártok világszerte meglehetősen kicsik, hanem az is, hogy ez az irány a szabadságérzéstől és a szabadság értékességének belátásától taszított el embereket. A liberális hagyomány lényege egyetlen mondatban is megfogalmazható: az ember szabad lény. A szabadság pedig nem azt jelenti, hogy nem kellene törekedni a társadalmi igazságosságra és le lehetne mondani a szociális igazságosság érvényesítéséről. Egy másik válságpont pedig az, hogy a neoliberáliszmus hangsúlyozottan és megítélésem szerint nagyon szélsőségesen *individualisztikusan* fogja fel a szabadelvűséget. Ezt sokakkal együtt én is vitatható álláspontnak tartom. A szabadsághoz hozzátartozik a kommunikativitás és világ dolgairól való közösségi gondolkodás is. Ma a budapesti liberális értelmiség nagy része viszont az individuális felfogás bűvöletében él. Ezért nem árt, ha belső vitákban tisztázódnak az álláspontok.

– A liberális kör megszervezése besorolható-e abba a terjedő gyakorlatba, hogy más platformon álló szellemi irányzatok, pártközeli vagy a politikától hangsúlyozottan függetlenek, megszervezik a maguk szabad egyetemeit, „önképző köreit”?

– Nem hiszem, hogy a Magyar Út Körök Bocskai Szabadegyeteméhez kellene hasonlítani ezt a társaságot. Nem is szabadegyetemként működünk, hanem *közéleti szalonként*. Elsősorban egymástól szeretnénk tanulni, például azzal, hogy alkalmanként felkérünk négy-öt résztvevőt, mondja el, mi foglalkoztatta az utóbbi hónapokban. A felkértek között természetesen vannak nevesebb emberek is, de nem a névadászat a célunk. Inkább azt szeretnénk, hogy érdekes embereket ismerjünk meg, akikről tudjuk, vagy sejtjük, van mondani-valójuk.

– Mennyire zárt kör a budapesti liberálisok társasága?

– Ezer meghívót küldünk ki minden alkalommal, és 180-200 ember meg is jelenik. Ez szerintem jó arány. Egyébként az utóbbi években úgy tűnik, a liberálisok kicsit belterjessé váltak, a társaság egyike-másika csak ismételni tudja önmagát. Ezért szeretnénk, ha fiatal, liberális vonzódású értelmiségiek, egyetemisták is beszélne nekünk szakmájukról, szellemi problémájukról a mi kis nyilvánosságunk előtt. Szeretnénk, ha fiatal tudósok, művészek bekerülnének ebbe a körbe. Ez valamiféle utánpótlás lehetne. Emellett a programunkban mindig szerepel egy-egy meghívott természetű is, hiszen a magyar természettudós és műszaki értelmiség soraiban is erős hagyománya van a liberálisnak. Meglátásaik szemnyitogatóan hathatnak a bölcsészekből, jogászokból, politikusokból álló társaság számára, mert olyan fénytörésben tudják bemutatni saját dolgaikat, ami hallatlanul üdítő.

– A társaság nevébe tudatosan került a politikában kevésbé elhasznált, régies szabadelvű megnevezés?

– Igen, hiszen létezik egy szép magyar nyelvi hagyomány. Minden országban, ahol számottevő értelmiség alakult ki, létrejöttek ennek a

nézetrendszernek a nemzeti változatai. Nem kell letagadni, hogy ez magyar értelmiség és magyar szabadelvűség, ami történetesen ezer szállal kötődik a nyugat-európai és az amerikai liberalizmushoz. Ezzel kapcsolatban olyan evidenciát említhetnék, hogy a '80-as évek végén felszínre került magyar liberális gondolkodás többek között 1956-ból és 1848-ból vezette le magát. Ezek nemzeti felkelések voltak.

Balassa Péter: „A '80-as évek végén felszínre került magyar liberális gondolkodás többek között 1956-ból és 1848-ból vezette le magát”
MTI-archívum

– A legutóbbi összejövetelen a szellemi állóháború létezésének illusztrációjaként **Eörsi István** a saját példáját említve mesélte, hogy egy 1991-es cikk óta a Csoóri Sándor nevével fémjelzett oldaltól szinte semmit sem olvasott. Összehozhatja-e a liberálisokat más szellemiségű gondolkodókkal a társaság?

– Elképzelhetőnek tartom, hogy meghívjunk az emberi alapelveket illetően *toleráns* gondolkodó embereket, akik konzervatívnak vagy baloldalinak vallják magukat. Szembesülni és kommunikálni kellene egymással. Engem például régóta izgat az a kérdés, hogy van-e még Magyarországon szociáldemokrata gondolkodás, amikor ilyen párt nyilvánvalóan nem létezik. Nemcsak a politizáló értelmiség körében állt be kommunika-

ciós csőd, de a politikától távolabb állók között is. Az persze nem biztos, hogy jó, ha nem olvassa az ember azokat írásait, akikkel nem ért egyet. Vannak persze lapok, amelyeket egyszerűen mentálhigiénés okokból én sem olvasok, de egy konzervatív lapot vagy akár egy nemzetközponterűbb gondolkodású ember írását a szabadgondolkodónak el kell olvasnia. Aztán lehet dühöngeni, ez mindenkinek joga, de lehetőleg érvelve dühöngjünk.

– Milyen hatása lehet egy viszonylag kis létszámú szalonnak a szabadelvűség politikában elfoglalt helyzetére?

– A társaság nem tartozik egyetlen politikai párthoz sem, és nem akar háttérmozgalmi szerepet sem betölteni. Ajánlásokat szeretnénk tenni annak a fajta politikálásnak, amit szabadelvűnek neveznek. Én persze személy szerint nagyon szeretném, ha a Szabad Demokraták Szövetsége szellemileg is megújulna. Az SZDSZ-nek is tisztáznia kell

amelybe részben magam is beletartozom, részben távolabb állok tőle, az elmúlt négy évben önkritikátlanul elfelejtette végiggondolni a liberalizmus sikerre vihető koncepcióját. Ennek következtében önmagával szemben is válságba került, mert ez a populáció eredetileg, ha nem is rendszerű, de baloldali értelmiség volt. Amikor azonban megtárgyalta ezt a kötődést, a maga szociális igazságra törekvő gondolkodását, akkor óriási hibát követett el. Ugyanis dogmatikus módon félt attól, hogy a szociális igazságosság liberális értelmezése is szűkségképpen populizmushoz vezet.

– Egy „elvhű”, vagy filozófiahű politikai párt sikeresebben megtarthatta volna szavazóit?

– Igen, azt gondolom, hogy politikailag is sikeresebb lehetett volna. Bár egy párt esetében nem szükséges, hogy filozófiai koherens legyen, de bizonyos alapelvekhez hű-

magában, hogy merre tart. A nagy választási vereség és a válság ugyanis nem csupán taktikai hibáik és tévedések folyománya volt, hanem az említett dilemmák végig nem gondolásából és az öndefiníció tisztázatlanságából is adódott. Ennek ellenére nem az az elsődleges törekvésünk, hogy az SZDSZ számára utat mutassunk, vagy valamiféle liberális identitást megfogalmazzunk.

– El tudja-e végezni a magyar liberalizmus szellemi rehabilitációját egy effajta társaság?

– Tényleg szellemi rehabilitáció, amikor sok emberrel beszélgetve végiggondolhatjuk a saját véleményünket, kontrollálhatjuk és megújíthatjuk saját szellemi álláspontunkat. A magyar liberális párthoz kötődő értelmiség,

nek kell lennie. A politikai alapelveket tisztázni kellett volna, nem pedig egy megegyezetlen neoliberáliszmusnak teret adni, amely az igazságot kizárólag jogi-formális értelemben fogta föl. A mai magyar közepesen fejlett, vagy ha úgy tetszik közepesen elmaradott viszonyok között ezzel én nem tudok egyetérteni.

– A parkolópályán töltött néhány év kihúzhatja a válságból a hazai liberális gondolkodást?

– Ha valami megmentheti a magyar liberalizmust, mint politikai gondolkodást, akkor az a *parkolópálya*. Nagy lehetőség látok a vereségben a megújulás és a letisztulás szempontjából. Ez természetesen nem a mi kis társaságunkon múlik.

Spirk József